

Олександр Король: «Головна риса слов'янського театру»

З ювілейної
бесіди

Нещерет Тетяна Іванівна, заслужена артистка України, в Запорізькому театрі з 1965 року. З 1993 року, паралельно з акторською, займає посаду завідувачої літературно-драматичною частиною. Зіграла понад сто п'ятдесят ролей. Кращі з них: Наталка («Наталка Полтавка» І.Котляревського), Маруся («Дай серцю волю, заведе в неволю» М.Кропивницького), Інгігерда («Ярослав Мудрий» І.Кочерги), Бабуся («Дерева вмирають стоячи» А.Касони), Понсія («Дім Бернарди Альби» Ф.Г.Лорки). Театрознавець, поетеса, член Національної спілки письменників України.

Т.Нещерет. Олександр Петровичу, 5 березня 1999 року нашому театрові виповнилося 70 років. Впевнена, про стан нашого, і взагалі сучасного театру обтяжують вас різні думки. Чи не хочете поділитися ними з читачами журналу?

О.Король. По-перше, наша держава культурі приділяє мінімум уваги. Особливо професійній. Увага дістається масовій культурі, адже це легше, дешевше, прибутковіше. Можливо, й не усвідомлюють ті, хто цією справою займається, що все-таки і смак, і хороше ставлення до самої держави виховує культура професійна.

Існує афоризм: «Немає периферійного мистецтва». Справді, іноді шедеври європейського і навіть світового рівня народжуються в провінції. Але існує й таке поняття як периферійний рівень. Так ось, сьогодні всі обласні театри змушені сповзати до цього рівня. Насамперед через умови фінансові, кадрові та житлово-побутові. Отже, якщо казати, які проблеми хвилюють наш театр, мене особисто, то вони мають вищезгадане підґрунтя. Середній вік в нашій трупі критичний — 58 років; за 8 останніх років ми не отримали жодної квартири і жодного місця в гуртожитку, ми не маємо змоги взяти не тільки молодих артистів, але й інших провідних спеціалістів: художників, режисерів, балетмейстерів; вже котрий рік театр не має можливості виїхати на гастролі.

Т.Н. На репетиціях ви почасти робите нам, акторам, зауваження щодо акторської майстерності, посилаючись на несучасну манеру гри українських акторів взагалі. Ви справді так вважаєте, чи це лише «батіг»?

О.К. По-перше, я ніколи не говорив на репетиціях про манеру українських артистів. Я говорив, якщо пам'ятаєте: «Досить уже музично-драматичних інтонацій». Що це означає? Ми «співаємо» ролі, у нас все головне й нічого другорядного. Ми гримотимо голосами, руками, ногами, усім, чим завгодно, аби не гримотіти головою та почуттями. Пригляньтесь до дійсності. Сьогодні зовсім інша ситуація - і політична, і соціальна, і матеріальна. Вона диктує іншу манеру та інтонацію. Манера мала б бути стримано-змістовною, а не поверхово-емоційною. Глядач стомився від мітингів, словоблуддя в мікрофон. Глядач хоче прийти в помешкання, де з ним розмовляють душа в душу. А манера музично-драматична, в гіршому розумінні, коли зводяться до одного знаменника основні голоси і підголоски, заважає створенню ансамблю. Ми тоді втрачаємо головну рису, сказати б, слов'янського театру, про яку ще Станіславський говорив, коли життя людського духу і людського тіла на сцені нерозривні.

Король Олександр Петрович, народний артист України. Керував Закарпатським російським драматичним театром в місті Мукачеві, Запорізьким театром юного глядача. Лауреат премії ім. І.П.Котляревського, «Січеславна», ім. І.О.Паторжинського. З 1984 року художній керівник Запорізького обласного українського музично-драматичного театру. Поставив тут більше сорока вистав. Кращі з них: «Потомки заporожців» О.Довженка, «Сто тисяч» І.Карпенка-Карого, «Дерева вмирають стоячи» А.Касони, «Байда, князь Вишневецький» П.Куліша, «Дім Бернарди Альби» Ф.Г.Лорки.

12

■ Сцена з вистави
«Богдан
Хмельницький»
С.Носаня
в постановці
О.Короля. 1995.

■ Сцена з вистави
«Дім Бернарди
Альби» Ф.Г.Лорки
в постановці
О.Короля.
Запорізький
український
музично-
драматичний
театр.

Фото
В.Орловського.

Т.Н. Чи вважаєте ви своїм обов'язком готувати режисерську зміну?

О.К. Так. Але неможливо режисера замінити режисером, бо це не адміністративна посада, а творча. За словами Немировича-Данченка, через 15 років театр потрібно створювати заново. Все залежить від особистості режисера-керівника. Ми всі добре знаємо, що коли був Товстоногов у Великому драматичному театрі, тоді була манера, властива лише йому. Навіть коли ставили там вистави інші режисери, вони не виходили за межі манери Товстоногова. І не тому, що не хотіли, а тому, що актори належали до школи Георгія Олександровича. Коли немає режисерського нагляду, природньо, потроху щезає стиль цього майстра. У кожного з учнів Станіславського своє бачення системи Станіславського. Зміна режисерська повинна виходити з самого колективу, а не приходити в особі молодого режисера, якого я в іншому місці нагледів.

Т.Н. В радіопередачі «Суботні зустрічі» Михайло Мельник – актор і режисер Дніпропетровського театру одного актора, висловився так: «Класику сьогодні слід ставити по-сучасному, ні в якому разі не виносити на сцену шаровари, вони повинні бути лише в музеї». Ви поділяєте цю думку?

О.К. Не поділяю. Якщо того ж «Байду, князя Вишневецького» Куліша чи інший твір на історичну тему позбавити національної, історичної, географічної атрибутики, то що з того буде? Якщо класична драматургія передбачає обов'язковість такої категорії як час, то не врятує ніяка загальнолюдська тема твору, якщо не давати атрибути того часу.

При Курбасові був український європейський театр, але він ніколи не поривав зв'язків з національними традиціями.

Т.Н. Хочу торкнутися висвітлення роботи нашого театру на радіо і на телебаченні. Ми, єдині у світі, втілили «Байду, князя Вишневецького», але ні в кого не виникло бажання записати цю неординарну виставу на радіо чи відеоплівку. Ваше ставлення до цього факту?

О.К. Це болюча тема. П'єса, написана Пантелеймоном Кулішем 104 роки тому, не бачила сцени. Куліш першим ставив питання про Україну як окрему територію, окрему державу і Вишневецький цікавив його як носій цієї ідеї. Дослідження свідчать, що, незважаючи на службу в Івана Грозного, Вишневецький думав про Україну, полишив великі багатства на Волині і приїхав сюди, на Хортицю, щоб стати зодчим першого земляного укріплення на острові. Дуже шкода, що ця вистава пройшла і для України, і для міста... ніяк.

Т.Н. Не зацікавилися ЗМІ і фестивалем у Запоріжжі «Козацькому роду нема переводу».

О.К. За будь-якого режиму цю тему – становлення держави козацької – можна було «розкрутити», а тут вийшло навпаки.

Т.Н. Наближається жадане відкриття театру після шестирічного ремонту й реконструкції приміщення. Чим відкриється сезон?

О.К. Відкриється святковим концертом, після якого прем'єра вистави «Кін IV» за Г.Горіним, переклад Я.Стельмаха. Хоча для цього потрібні чималі гроші, бо на старому зношеному ганчір'ї нічого вражаючого не буде. Шість років ми не робимо вистав на своїй сцені. Ті вистави, які ми випустили протягом цього часу на сценах палаців та клубів і зіграли по 5-6 разів, вимагають поновлення - і акторського, і технічного. «Богдан Хмельницький» С.Носаня, «Вісім люблячих жінок» Р.Тома, «Сто тисяч» І.Карпенка-Карого, «Кримінальний масаж» А.Малярова, композитора В.Уреса, «Наполеон і корсиканка» І.Губача, «Малюк» Ар.Горіна, Е.Яворського за п'єсою Ж.Летраза «Крихітка», музика Ю.Шевченка – все це потрібно повернути на рідну сцену. А далі – робота над новими виставами, але називати їх передчасно, бо не знаю, з якою трупю ми доживемо до відкриття театру. На сьогодні в трупі 12 осіб. А коли починали ремонт, було 19 акторів у чоловічому складі і 19 у жіночому.

Та будемо сподіватися, що театр, який зберігає традиції, закладені ще Володимиром Магаром через драматургію Довженка та інших видатних майстрів, театр, який народився живим, буде жити.